

nus hora ab eo non expectata, occidetq; & mediū difsecabit, in gehennamque retrudet, pari sorte et pœna cū hypocritis puniendum. Admonemur quoq; hac parabola, ne ob moram tardantis iudicij incurij simus, boneq; viuendi negligentes, alioqui similes cum malo seruo pœnas luemus.

CAPVT VIGESIMVM QVINTVM.

Futurum iudicium Christus per decem virginum opera, & decem talentorum distributiones & profectus præ figurat. In iudicio verò iustorum & iniustorum discrimen per opera & situm designat.

Tunc simile erit regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas obuiam sponso & sponsæ. † Quinque autem ex eis erant fatuæ & quinque prudentes. Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus non sumpserunt oleum secum. † Prudentes verò acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.

In quinq; enim prudentibus virginibus & in quinque fatuis constituta est omnium fidelium & infidelium animarum distinctio. Omnes enim animæ, virgines atq; incorruptæ conditæ sunt, & lumē à Deo acceperunt, de quo dicitur Psal. 4. ✠ Signatū est super nos lumen vultus tui dñe, quod quæ prudentes sunt nutriūt vt perseuerēt: Imprudentes verò negligūt, sed vera et expectata Dei fides non ambigūe spei meritū consequetur. Hilar. ibid. Moram autem fatiente sponso, dormitauerunt omnes & dormierunt. Media autē nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obuiam ei: Tunc surrexerunt omnes virginēs illæ, & ornauerunt lampades suas.

Cum aderit dies iudicij & aduentus domini, similiter fiet in exclusionem malorum & admissionem bonorum in regnum cœlorum: quod factum legitur in hac parabola in admissionem quinque virginum prudentium ad nuptias sponsi & sponsæ: & in expulsionem quinq; fatuarū, vt scilicet qui moram faciente sponso, id est, Dei tardante iudicio vigilauerunt aduersus mundi & carnis insidias & astutias: ita vt venienti Christo ad iudicium vltro obuiam prodire possint lampade instructi & oleo, id est, si-

† 1. q. 1. ca.

Quod quinque.

§. Itē dominus.

† De sacra vntio. cap.

Cū venisset.

2. Thes.

5. a.

✠ Psal.

4. d.

est, fide bonorum operum copia relucente in regnum cœleste ad cœlestis agni nuptias, & sponsi intromittantur. Qui verò more fatuarum virginū ociosi dormitauerint, negligēterq; vixerint, cœlesti ianua exclusi, nihil sibi profuisse lāpades suas iactabunt, id est, frustra fidem suā allegabunt, tū carentes oleo inuentæ sunt, id est, fidē habuerint tantūmodo mortuam bonis operibus carētes. *Fatuae autem sapientibus dixerunt. Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur. Responderunt prudentes: dicentes: Ne foris non sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes, et emite vobis. Dum autem venit emere, venit sponsus, et quæ paratæ erant intraverunt cum eo ad nuptias: et clausa est ianua.*

Tum frustra postulabunt fatuae à sapientibus oleum: quia tunc nihil proderunt aliena merita & opera, si nostra defuerint. Quod hic dictum est de die aduentus vniuersalis & iudicij, potest etiā applicari ad iudicium vniuscuiusque particulare in morte, quando medio tempore dormiunt virgines omnes prudentes & fatuae: hoc est, omnes tam boni quàm mali somnolentiam patiuntur & negligentiam venialia incurrendo.

Novissime verò veniunt et reliquæ virgines, dicentes: Domine domine, aperi nobis. At ille respondens, ait: Amen dico vobis, nescio vos. Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam,

† Mar. 13.
d.

Quia verò media nocte, hora scilicet qua nō putamus, clamor excitatur, vel repentinæ ruinæ vel ægritudinis longioris, tunc qui parati sunt, lucernas perferentes bonorum operum ac fidei oleo plenas, ac relucentes intromittuntur: qui verò mortuam quandam & hypocriticam fidem præferunt, extinctis defectu olei bonorum operum lampadibus excluduntur. Quia cū iam penitentię non est tempus, fatuae occurrunt, aperiri sibi adiutum rogant. Quibus respondetur à sponso, quia nescio vos. Non enim in officio aduenientis affuerant neque ad vocem tubæ exitantis occurrerant, neq; introeuntū comitatu adhæserant, sed morantes & indignæ introeundi ad nuptias tempus amiserant. Hilar. ibid.

† Luc.
19. b.

† Sicut enim homo peregrè proficiscens, vocavit seruos suos,
et ita-

Et tradidit illis bona sua . Et vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij verò unum, unicuique secundum propriam virtutem, et profectus est statim.

Eos qui negligentes salutis propriæ fuerunt, arguit præcedens parabola: hic autem arguuntur, qui acceptis à Deo beneficijs malè vtuntur: nec ea in gratiam proximorum & commoda impendunt. Græcè est *ἕκαστος*, cui respondere debebat ad finem parabola *ἕκαστος*, quod tamè deest & Græcè & Latinè. Idcirco supplendum est ad finem parabolæ: Ita qui accepta talenta multiplicauerit, præmia inde feret: qui verò multiplicare neglexerit, supplicia. Homo iste peregrè proficiscens, vt quibusdam videtur, Christus est die ascensionis in cælum pergens, quod quidem humanæ carnis locus peregrinus: neque illi proprius, nisi per eius à verbo assumptionem. Sed coactor videtur ista expositio. Idcirco vide an ad Deū simpliciter possit referri. Deus enim vocat seruos suos, fidem illis inspirando & gratiam. Nec contentus fide illos insigniuisse & gratia, reliqua quoque bona sua eis tradit, ac veluti talenta dispensanda committit: non quidem æquè omnibus, sed prout illi visum est, ac quantum unicuique illorum vtendi facultas suppetit. Et ideo dicitur quòd vni quinque dedit, alij duo, alij vnum talentū, unicuique secundum propriam virtutem, id est, quantum cuiusq; valet facultas. Quæ quidè talenta Paulus ad Romanos repetit, dicens: ✠ Multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius mēbra habemus, habentes donationes secundum gratiam, quæ data est nobis differentes. Sive prophetiam secundum rationem fidei, sive ministeriam in ministrado, sive qui docet, in doctrina: qui exhortatur in exhortado, qui tribuit in simplicitate, qui præest in sollicitudine, qui miseratur in hilaritate. Similiter. 1. Cor. 12. a. ✠ Diuisiones verò gratiarum sunt, idem autem spiritus, &c. quæ ibidem sequuntur & enumerantur dona gratiarum. Quod autem distributis in seruos viritim talentis peregrè proficiscitur, significat Deū cū libero nos arbitrio donauerit, in super gratiam & fidem inspirauerit: & alij quidem prophetandi munus, alteri verò prædicandi gratiam, alij docendi & interpretandi

✠ Rom.
12. b.

✠ 1. Cor.
12. a.

Pretandi dederit : & vnique prout illi visum est, gratias suas elargitus fuerit, operari per se nos cū gratia sua finit, testaturus videlicet nū recte illis vsuri simus an nō. Abijt autem qui quinque talenta acceperat, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinque. Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia duo: Qui autem vnum acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui.

Qui autem frugi ac diligentes serui fuerint, domini sui talenta ociosa esse non sinunt, sed multiplicant cum acceptis donis ac gratijs in proximorum vtilitatem & edificationem vtuntur. Malus autem & inutilis seruus, qui vnicum à domino talentum acceptum fodit in terra dominiq; sui pecuniam abscondit, is est qui totus terrenis addictus, celestia planè vbi fodere deberet & thesaurizare, non curat, & cū per acceptum à domino talentū commodare proximis posset: aut eis inseruiens, aut eos bono exemplo edificans, eo non vitur perinde ac si nō accepisset. Hoc est enim tantū pecuniam abscondere, in nullum eam neq; sui neque proximi vsū applicare. Post multum verò temporis venit dominus seruorum illorum, & posuit rationem cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum: Ait illi dominus eius. † Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis supra multa te constituam. Intra in gaudium domini tui.

Si hominem istum Christum intelligamus, post multum temporis venit creditorum talentorum rationem exacturus. Post multum quidem tempus, quia in die iudicij, vbi interim somnolentis & negligentibus peregrinari videtur, & à nobis abesse: quia statim malefacta & negligentias hominum non punit. Quemadmodum autem in parabola qui talenta multiplicauerunt, fidelitatis suæ præmium accipiunt, dum gaudij domini sui sunt participes: Ita qui accepta à Deo beneficia. In sui proximorumq; vtilitatem & edificationē dispensauerint, æterni gaudij sunt participes. Potes etiam dicere quod homo iste, siue Christus est, siue Deus pater, post multū

† Luc.
19. c.

tempus venit, quia tempore iudicij vniuersalis, siue etiã iudicij particularis cuiusque in morte.

Accesit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo superiuratus sum. Ait illi dominus eius. Euge serue bone & fidelis: quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: Intra in gaudium domini tui.

Sicut prior seruus ex quinque librorum Moyfi doctrina decem præcepta retulit, ita gentilis populus qui fide & confessione filij & patris iustificatus Christo spiritu & carne confessus est. Nam corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Hæc ergo duo inquit Hilarius, sunt talenta commissa. Sed vt prior ille omne sacramentum in quinque talentis, id est, in lege cognouerat, idque fide Euangelij duplicauerat: ita iste incremento duorum talentorum, atq; operatione promeruit: ratione ac re ditu dissimili: par tamen à domino munus, amborum est, vt gentium fidem exequatam credentium ex lege scientiæ nosceremus: Nam cum laudatione eadem iubetur in gaudiũ dñi introire. Hæc ille.

Accedens autem et qui vnum talentum acceperat, ait: Domine, scio quia homo durus es, metis vbi non seminasti: & congregas vbi non sparsisti: & timens abij & abscondi talentum tuum in terra. Ecce habes quod tuum est. Respondens autem dominus eius, dixit ei: Serue male & piger, sciebas quia meto vbi non semino, & congrego vbi non sparsi, oportuit ergo te committere pecuniam meam nummularijs, & veniẽs ego recepissẽm vti que quod meum est cũ vsura.

Malus ac negligens seruus, non modò crimen non confitetur, nec veniam deprecatur, quod facere debuerat: sed negligentia etiam suã crimen in dominum reijcit. Quippe qui etiam quod suum non est, exigit. Id est enim quod ait: metis vbi non seminasti, & colligis vbi non sparsisti. Non est necesse semper singulas parabolæ partes rei assimilatae partibus respondere, vt hoc loco clarum est. Nec enim Deus pater aut Christus durior est ac feuerior, qui supra condignũ præmiat, puni que semper citra condignum. Refert autem malus seruus & negligens eorum personam qui Dei iustitias ode

runt, & qui cū negligentēs semper degant, Deū misericordem requirunt indultorē, iustum oderunt vltorem. Itaq; absconfum domini talentum integrum reddere se putat, ac propterea fatisfacere qui eo quidē malē vsus nō est: sed cū in aliorum vtilitate m multiplicare deberet, non facit: idcirco ab irato domino audit: Serue male & piger, Sciebas quia meto vbi non semino, &c. Non quod re vera niniūm durus aut austerus esset dominus, aut nō sua exigeret, sed ad excusationem serui illud excusantes ita loquitur. Quasi diceret: In credito tibi talento operari formidabas, quod me seueriorem quā par est exactorem crederes, tōto magis cauere oportebat, ne infensum me haberes, & nulla per te industria valeres, pecuniam meam nummularijs, vt vel tantillum lucrum ex ea facerem, committere oportebat. Si enim talem me existimabas qualis tamen non eram, debuisti talentum meum exponere his qui bona à malis nouerunt discernere, (quos vocat nummularios) Oportebat igitur quod in te erat fecisse, docuisse inquam, consuluisse, increpasse, arguisse, obsecraste, cetera autē difficiliora mihi reliquisse.

Tollite itaq; ab eo talentū, et date ei qui habet decē talenta.

Si de iudicio extremo sumatur parabola, difficile videtur quomodo tollatur à malo seruo talentum, & detur habenti decem: cū iam postea futurum non sit operandi tempus ac merendi: nisi dicamus quod talentū ademptum vni & datū alteri, isthic sumitur pro premio, quod debitum fuisset seruo pigro, si probē dispensasset.

† Supr.
13. b.

Mar. 4. c.
Luc. 8. c.
& 19. d.

† *Omni enim habenti dabitur & abundabit: ei autem qui non habet & quod videtur habere auferetur ab eo. Et inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores. Illic erit fletus & stridor dentium.*

Id est, omni habenti gratiā & merita, dabitur gloria per quā abundabit, ei autē qui non habet, id est, qui data gratia acceptisq; beneficijs bene vsus nō est, etiā id quod habere videtur, (Græci habēt etiā id quod habet) id est gratia quē primitius acceperat, auferetur. Certē Marcus ca. 4. & Matth. 13. habēt etiā id quod habet & Lucas ca. 8. habet. *ἡ δὲ δόξα ἔχει*, id est, & quod habere videtur: quod forte ab aliquo translaturum est in hunc Matthæi locum.

Cum

Cum autem venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli eius cum eo: tunc sedebit super sedem maiestatis suae: & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab invicē, sicut pastor segregat oves ab hœdis, et statuet quidem oves à dextris suis, hœdos autem à sinistris.

† Apoc.
19. d.

Qualē se sit exhibiturus in extremo iudicio dominus hoc loco docet: Nempe bonorum operum præmiatorem, malorum verò ultorem. Quomodo autem sit sessurus in iudicio Christus, an visibili forma annō, certū non est. Sessio verò hic sumitur pro authoritate iudicandi, quam vocat sedem maiestatis. Non est autem putandum hic esse parabolam, sed cum oves & hœdos nominat ut αφ' επι' ας loquitur, oves pios ac mansuetos Christianos appellans electos, hœdos verò reprobos malorum operum sordibus fœtidos.

Tunc dicit Rex qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei possidere paratum vobis regnum à constitutione mundi. & Esuriivi enim & dedistis mihi manducare, sitiivi & dedistis mihi bibere: & hospes eram, & collegistis me: nudus eram, & operuistis me. & Infirmus & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, & paupum, sitientem, & dedimus tibi potum? quando autem te vidimus hospitem, & collegimus te: aut nudum, cooperuimus te? aut quando te vidimus infirmum: aut in carcere, & venimus ad te? Et respondens Rex dicit illis: Amen dico vobis: quandiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis.

† Isa. 58. b
Eze. 18. b
† Distin.
14. cap. 1.
† Ecclesi.
7. d.

Quò verò magis hæc intelligamus, sciendum est prædestinationis nostræ nullam esse in Deo causam præter eius voluntatem, non quævis bona opera nostra, non fidem denique ipsam. Ipsius autem prædestinationis effectus, est beatitudinis collatio & glorificatio: cuius quidē causa præcipua est & bona opera quæ cum fide & gratia faciamus. Et propterea benedicit Christus: Venite, possidete regnū: quia cū esurirē, me paupis, cū sitirē, potastis, et cætera sequētia quæ sibi esse facta dicit, dū minimis et abiectis pauperib⁹ propter eū impesa fuerint. Velit autē

nolit Buccerus, fatendum est hoc loco bonis operibus, quæ tamé fidē consequuntur & charitatē (alioqui digna non sunt) deberi præmia nosque ijs, non ex operum nudorum dignitate, sed largitoris Dei benignitate, cui ita nobiscum pacisci placuit, vitam æternam mereri. Nihil enim vetat & nos eam ex pacto mereri, & mera Dei liberalitate donari nobis: qui (vt ait Augustinus) sua in nobis dona facit merita, & illa coronat.

† P^{sal.} 6. d. *Tunc dicit et his qui à sinistris erūt: † Discedite à me male dicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: Sitiui, & non dedistis mihi potum: hospes eram, & non collegistis me: nudus, & non operuistis me: infirmus, & in carcere, & non visitaſtis me. Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non ministrauimus tibi? Tunc respondebit illis, dicens: Amen dico vobis quandiu non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis. † Et ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem in vitam æternam.*

† Ioa. 5. c.

Vides regnum æternum hominibus quidem paratum, ignem verò dæmonibus, non igitur primò paratus fuerat ignis hominibus, sed ipsi illum sibi præparauerunt, eos quibus paratus erat imitando, & ea quæ regno digna sunt relinquendo. Nec enim improperat inopiæ omnimodum subleuamen, aut à carcere liberationem, sed quæ facilitiora erant, & inopiæ necessaria, & que cuiusq; vires non excedebat. Ideo sicut misericordibus regnum concessi æternum, ita immisericordibus ignem æternum, quem meruerunt.

CAPVT VIGESIMVMSEXTVM.

Concilio super morte Christi à Iudæis inito, & discipulorum ob vnguentum effusum indignatione, Christus cœna in cœnaculo, & Eucharistia institutione celebrata, à Iuda Iudæis traditus, à quibus morte damnatur, illuditur, & caditur, & tandem à Petro negatur.

Et